

Workshop projektu TAČR SS07010401 – NIVALIS

Vodohospodářská analýza obnovy přirozených rozlivů a zvýšení transformačního účinku údolních niv

Ostrožská Nová Ves, 3. 12. 2024, 14.00 – 17.45

Obsah a průběh workshopu

Po formální a časové stránce workshop sestával ze dvou částí. V první byli účastníci seznámeni formou přednášek s problémy změny klimatu a jeho důsledky – vazby na extrémní meteorologické události, tj. na suchá období a povodně (M. Fischer). Další prezentace se věnovali problematice managementu vody v nivách (I. Jelínková) a s tím související některé již řešené projekty, které byly iniciovány MŽP jako reakce na naplňování Směrnice 2000/60/ES Evropského parlamentu a rady ze dne 23. října 2000 ustavující rámec pro činnost Společenství v oblasti vodní politiky (přednášky J. Jakubínského a J. Říhy). Po každé přednášce následovala krátká diskuse nad dotazy vznesenými od přítomných účastníků. Většina otázek/názorů/připomínek byla u daného tématu přednášky provázána se zkušenostmi a problémy s vodou, které místní komunita musí řešit. Tyto názory mohou umožnit řešitelům, popř. MŽP, lepší propojení s praktickými potřebami řešení vodního režimu v území.

Druhá část byla zahájena představením aktuálně řešeného projektu „TAČR SS07010401 – NIVALIS Vodohospodářská analýza obnovy přirozených rozlivů a zvýšení transformačního účinku údolních niv“ (F. Zemek), který byl zahájen v květnu 2024 a pod jehož záštitou se tento workshop konal. Hlavní časový prostor v druhé části programu byl věnován řízené diskusi (J. Daněk) jako zahájení sociálně-ekologického výzkumu, který je nedílnou součástí řešení projektu a který bude pokračovat i v průběhu následujících dvou let projektu. Cílem bylo jednak navázat přímý kontakt řešitelů se zúčastněnými „místními“ znalci pro další průběh řešení, jednak získat odpovědi na několik otázek, které by pomohly identifikovat hlavní problémy s vodním režimem v tomto území. Vzhledem k různorodosti přítomných z pohledu jejich profesního, ale i zájmového zaměření, byly i identifikované problémy kterým čelí a jejich názory, hodně různorodé, od nedostatku vody na pastvě pro skot, přes klesající hladinu podzemní vody ve studních až po ochranná opatření v kontextu celého území. Níže jsou uvedeny hlavní problémy a vazby „místních“ k vodnímu režimu v nivě.

Shrnutí diskusní části

Otázka: *Proč je pro Vás tohle území důležité? Proč jste se workshopu zúčastnili?*

- Starostka a místostarosta, Moravský Písek – Tu žijeme a setkali jsme se s povodněmi.
- Starosta, Nedakonice – Chceme toho chránit před povodními.
- Povodí Labe – Vztah k území žádný. Téma je zajímavé, proto jsem zde.
- PMO Uherské Hradiště – Spravuji od severu do území Uherský ostrov.
- Provoz PMO – Spravujeme úsek Veselí nad Moravou směrem ke Strážnici
- Středisko Bílé Karpaty – díváme se na problematiku formou exkurze v oblasti těchto lesů, Legislativní prostředí v ČR, zájem je – digitalizace
- Městský úřad Kunovice – investice, vstřebávám informace a předám kolegům. Aby se studie dostaly tam kde mají.
- Rybářský svaz – Morava pro nás je stěžejní revír.
- Místní nezisková organizace – Spodní vody klesají, hovoříme s občany v tomto území. Zajistit podporu, aby se dalo s vodou pracovat.
- Pamětník lokality, myslivec – Voda bude mít cenu zlata. Naše předkové dělali meliorace, aby vodu odvedli, dneska potřebujeme vodu dostat, voda je základ života.
- Uherský Ostroh – Protipovodňová úprava. Zajímá, co je v lesích, jak je tam s vodou, kanály apod., je potřeba zregulovat.

Otázka: *Jaké vidíte konkrétní problémy s vodním režimem v tomto území?*

- Klesá hladina spodní vody, vysychají studny
- Bilance vody, Veselí N. Moravou vysychá, srážky nepřichází, konkrétní adaptační opatření, orná půda už nevsakuje (nehnojí se organicky)
- V 50. letech tu byla voda, příroda se změnila, všude je beton, neprší tu
- Moravský Písek – místní trápí snaha o těžbu štěrkopísku u zdroje pitné vody
- Vody už chybí i zvířatům, nejsou tůně
- Kdo koupil půdu, může rozjždět ekologická opatření, revitalizace
- Prší pořád stejně, ale v jiných měsících a jinak (místo „zahradnického deště“ intenzivní)
- Obvod v územním plánování – 48 obcí, žádné systémové nástroje, chybí partneři v krajině, Baťův kanál dnes nemá smysl, původně byl koncipován jako zavlažovací, místo toho slouží jako turistická atrakce bez smyslu – ale to je téma sahající nad několik ORP a chybí s kým se o tom bavit. Stejně tak pozemkové úpravy na větší ploše.
- Když se mění klima, mění se celé paradigma, přestávají platit všechny poučky. Vše se mění. Neměly by být hráze odsazeny od toků? Povodně budou extrémnější, musí projít objem vody, bude víc škod, spousta základních věcí je ke zvážení.
- Voda je společná věc, pozor na výjimky (např. stavbu v nivách)
- Svádění bojů, které nejde vyhrát (viz Bělá p. Pradědem)

Otázka: *Jaké vlivy působí na nivu z ekologického a ekonomického pohledu?*

- MZ a jeho dotace neřeší, že zelené pásy jsou semeniště hrabošů, stanovování věcí od stolu jsou problém, špatně nastavené dotace a pravidla
- Maximalizace zisku neodpovídá rozměru krajiny, zemědělci ničí stezky, kapličky, dotace na výměru jsou základní problém
- (v.n. Koryčany – nad ní dvě obce bez čističky, ale s lyžařským turismem)

Otázka: *Jaký je vliv vodního režimu na společnost*

- Usychání stromů (i desetiletých) i navzdory péči
- Mění se druhová skladba včetně ryb, dřív tu bylo všechno
- Problémy v hospodaření → zdražení potravin
- Štěrkopísek a jeho těžba
- Vyschnutí Dlouhé řeky (tzv. Morávky) → strádání starých dubů, v lese dřív stávala voda, vedená zde kanálem – šla by vrátit?
- Reakce Povodí Moravy:
 - o Nelze, jsou tu novostavby se sklepy, které by byly zatopeny
 - o Stejně tak odsazené hráze, není kde je stavět, není prostor
 - o Navíc je tu rovina, ta voda se sem vede těžce, horská bystřina tu nebude
- Dlouhá řeka se ztrácí na Haldě
- Co je víc? Který úřad má hlavní slovo, co se zásahů týče. Stanovit priority o tom, co je důležité, Báňský úřad nebo vodní zákon? Atd.

Otázka: *Kdo jsou další aktéři v tomto území?*

- Slovácké vodovody a kanalizace
- Ochrana přírody a spolupráce s různými organizacemi

Diskuse se protáhla nad rámec plánované doby konání a probíhala s některými účastníky i po oficiálním ukončení akce. Účastníci byli požádáni, zda by mohli vyplnit jednoduchý online dotazník přes web aplikaci, který byl připraven J. Daňkem. Odpovědi by měli přispět k dalšímu upřesnění problematiky vody v nivách, jak ji vnímají místní obyvatelé a instituce, zodpovědné za vodní režim v nivách.

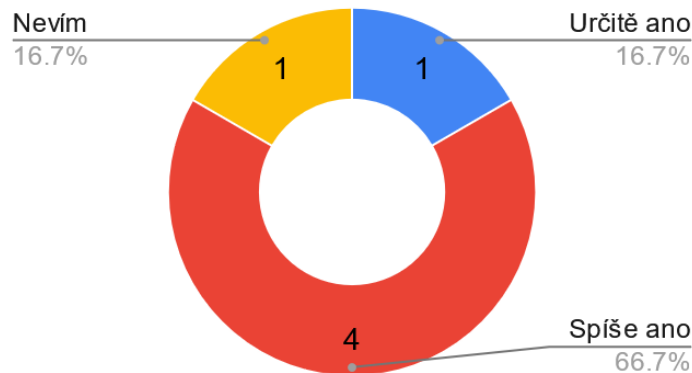
Výsledky evaluačního dotazníku

Téma a obsah workshopu

Evaluační dotazník v aplikaci Google forms byl účastníkům zaslán emailem po skončení workshopu. Vyplnilo jej celkem 6 účastníků workshopu z 15 oslovených¹ (40 %), což je relativně dobrá odezva v případě online dotazníků. K dobré odezvě mohlo přispět i to, že byl dotazník anonymní.

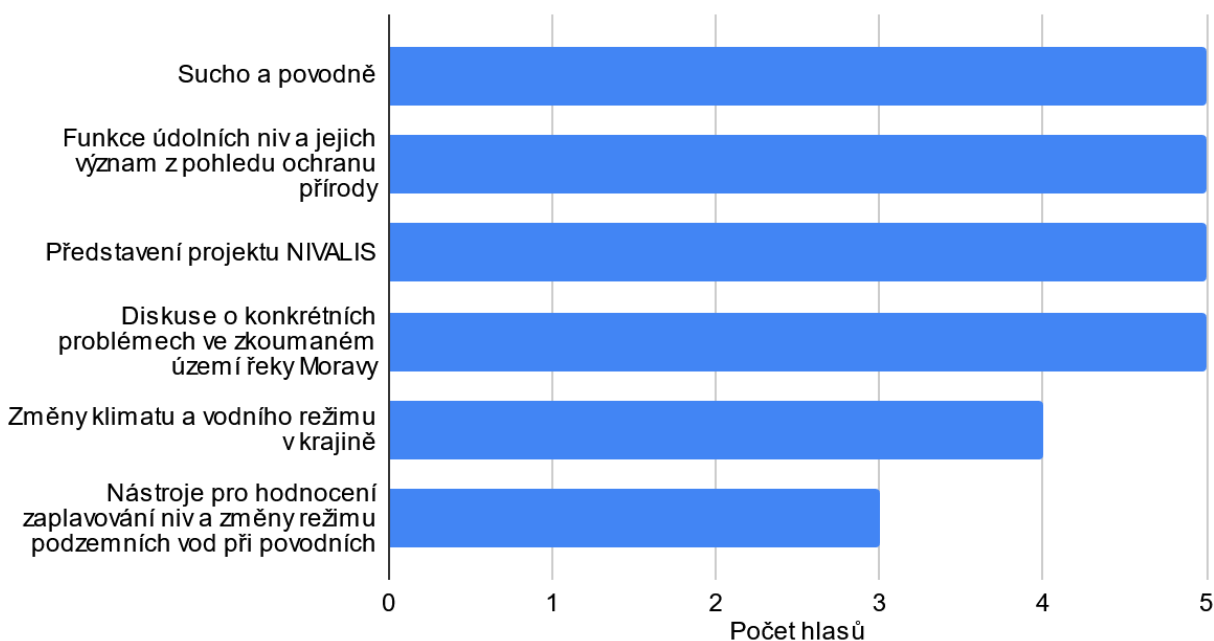
¹ Oslovování byli pouze ti, kteří se workshopu zúčastnili prezenčně.

První otázka zjišťovala, zdali byla splněna očekávání, která od workshopu účastníci měli. Naprostá většina respondentů uvedla odpověď spíše ano / určitě ano a pouze jeden odpověděl, že neví (Graf 1).

Graf 1: Odpovědi na otázku: „Byla splněna Vaše očekávání, která jste od workshopu měl/a?“. (celkem respondentů = 6).

Druhá otázka zjišťovala, která část workshopu byla pro účastníky nejzajímavější, přičemž bylo možné uvést více možností. Nejvyšší počet hlasů (5) dostali shodně následující části (prezentace): Sucho a povodně; Funkce údolních niv a jejich význam z pohledu ochrany přírody; Představení projektu NIVALIS; Diskuse o konkrétních problémech ve zkoumaném území řeky Moravy (Graf 2).

Graf 2: Odpovědi na otázku: „Které části workshopu pro Vás byly nejzajímavější? (zaškrtněte všechny, kterých se to týká)“. (celkem respondentů = 6).

U navazující otevřené otázky, která cílila na další komentář k obsahu workshopu, jeden respondent uvedl svoji obavu, že příliš pomalu dochází k implementaci vědeckých zjištění do

praxe. Dle něj by bylo vhodné identifikovat úzká místa v legislativě, která aplikaci těchto zásad brání, nebo jde proti nim. Aby výsledná metodika projektu měla reálný dopad, měla by jít dále než jen pouze navrhnout obecná doporučení. Zároveň upozornil na nutnost zahrnout do výzkumu i obecnější souvislosti, které sahají až k pramenům řek.

Identifikace dalších aktérů

Druhá část dotazníku byla zaměřena na identifikaci dalších aktérů v území metodou sněhové koule. Nejdříve bylo formou otevřené otázky zjišťováno, kteří aktéři (instituce, firmy, skupiny, spolky, individua) mají významný vliv na vodní režim ve zkoumaném území řeky Moravy.

Respondenti uvedli:²

- SVaK Uherské Hradiště, VaK Hodonín a další menší subjekty
- Moravský rybářský svaz, Kunovice
- Povodí Moravy, zemědělci, rybáři, lesní společnosti
- Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Vodovody a kanalizace

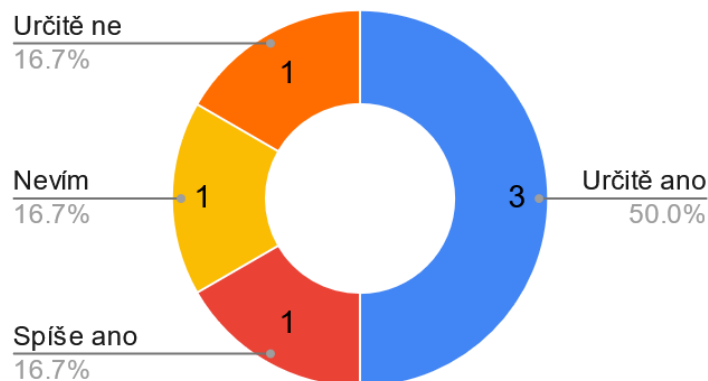
Navazující otevřená otázka zjišťovala, kteří aktéři (instituce, firmy, skupiny, spolky, individua) jsou významně ovlivňováni vodním režimem a jeho změnami ve zkoumaném území řeky Moravy. Respondenti uvedli:

- Všichni
- Moravský rybářský svaz, Kunovice
- Povodí Moravy, zemědělci, rybáři, lesní společnosti, jednotlivci občané
- nenapadá mě nic, co nebylo na workshopu řečeno
- občané zde žijící, firmy, na které má vliv řeka Morava – zemědělství, podnikatelé na Baťově kanálu, provoz vodních elektráren a mnoho dalších
- lesnictví, zemědělství, stavebnictví, přírodní životaschopnost

Doplňující otázky

Závěrečná část dotazníku byla zaměřena na možnosti využití poznatků z workshopu v praxi. Celkem čtyři respondenti uvedli, že poznatky v praxi využijí, jeden neví a jeden určitě ne (Graf 3).

² Duplicitní odpovědi byly vynechány.

Graf 3: Odpovědi na otázku: „Využijete poznatky z workshopu při své práci?“. (celkem respondentů = 6).

Shrnutí zpětné vazby k workshopu

Z výsledků zpětné vazby účastníků workshopu je patrné, že workshop byl vhodně komunikován a splnil tak očekávání, která od něj účastníci měli. Zároveň většina prezentací i diskusní část byla pro účastníky zajímavá. Evaluační dotazník také umožnil identifikovat další klíčové aktéry v území, kteří mohou být relevantní pro sociálně-ekologickou část výzkumu. Za úspěšný lze workshop považovat i díky tomu, že přestože byl designován jako úvodní seznámení s problematikou, několik účastníků uvedlo, že využije poznatky z workshopu ve své praxi.

Foto z workshopu

